

LITERATUUR EN KUNST.

„Op de Vlaamsche Binnenwateren“.

Na het afzonderlijke artikel over het tragische element in Streuvels' „De Oogst“, dat we, als antwoord op een ons gestelde vraag, in het vorige nummer plaatsten, komen we thans tot de bespreking van Streuvels' nieuwe boek: „Op de Vlaamsche Binnenwateren“¹⁾, de beschrijving van een zwerftocht per motorboot over de Vlaamsche rivieren en kanalen.

Lectuur, als ons hier wordt geboden, is onder de Vlaamsche schrijvers zeer populair. Zij houden ervan, om in gezelschap van kunstvrienden er op uit te trekken, ten einde samen te genieten van de gezelligheid, die het onder-elkaar-zijn biedt en van zulke lachende verhalen ze gaarne in hun sappige, teeknende taal. Maar, dergelijke expedities hebben in den regel ook een anderen, dieperen grond. In iederen echten Vlaming leeft een groote liefde voor het wijde, mooie Vlaamsche land. Er is in hem een trek naar „den buiten“, naar de bloeiende, gouden akkers, de verre uitzichten, de simpele landwegjes en vergeten hoekjes. Hij gevoelt telkens weer de behoefte aan een opnieuw doorleven van de schoonheidsimpressie, die het eigen land met z'n eigen schoon hem biedt. En als hij dan met z'n vrienden uitzwermt over de wegen of vaarten zoekt hij zeker het vrienden-jolijt, dat de Vlaming zoozeer apprecieert, maar niet minder de bevrediging van den in hem levenden drang, om samen met z'n vrienden, menschen als hij zelf, de oude en toch altijd nieuwe bekoring te doorleven van het Vlaamsche schoon.

De Vlaamsche boeken bewijzen dit.

Men leze maar eens Buysse's „Vroolijke Tocht“, de beschrijving van een automobielrit langs de wegen en door de karakteristieke steden, „Uit het Nethedat“ van Frans Verschooren, „Anne-Marie“ van Timmermans en van Streuvels zelf „Langs de wegen“, „Zomerland“, „Land en Leven in Vlaanderen“ e.d., elk op zichzelf de smettende mededeeling van dergelijke tochten, gekleurd met al de stem-

¹⁾ Uitg. van L. J. Veen, Amsterdam.

mingseffecten, die de genoten schoonheid heeft doen doorleven.

Het zijn juist deze Vlaamsche boeken, die de meer verhalende, de romans dus, zoo men wil, hun achtergrond geven. We kennen het Vlaamsche land, hebben met schier iederen Schrijver langs de wegen en door de steden geloopen, hebben gekeken naar wat zij in enthousiaste bewoording ons aanweten — en daardoor zijn de schoonheden van verleden en heden voor ons gaan leven, zoo, dat we aanstonds ons thuis voelen als Thiry ons het stadje Lier binnenleidt en Sabbe ons voorgaat door Brugge.

De Vlaamsche tocht-beschrijvingen vormen alzoo een zeer belangrijk deel van de moderne Vlaamsche prozakunst.

„Op de Vlaamsche Binnenwateren“ is de nieuwste proeve van dit soort en, laat ons het aanstonds zeggen, zeker niet de minste.

Het vertelt hoe de Schrijver, Streuvels zelf dus, met een drietal vrienden, allen kunstschilders, een week-reis ondernamen in een motorboot „Het Haantje“. De tocht — het blijkt al uit de allereerste pagina's van het boek — had het tweërlei doel, dat we zoo juist omschreven: „om er eens uit te vliegen en geveien, gelijk wij hier nu zaten, op reis te gaan“, maar ook, „nieuwe indrukken op te doen“, „naar schilderachtige onderwerpen te zoeken“, bekend schoon opnieuw te genieten.

De automobiel van een humer — Streuvels zelf blijkbaar — zou langs de wegen de boot volgen, om de scheepingen snel te verplaatsen, als een hotel moest worden gezocht of de maag haar rechten gelden deed — ook op reis kan de Vlaming niet huten de „goesting“ van den overvloedigen maaltijd —, een heele lading doek, ramen, kleuren, gereedschap en verdere benodigdheden werd ingeladen en de tocht nam een aanvang.

„De Grootte“ was kapitein, „de Gladde“ stuurman en „de Kleine en „de Stille Getuige“ passagiers (andere namen dan deze krijgen we niet te lezen).

We volgen den tocht van dag tot dag en maken al de sensaties mee door, die de reizigers doorleven, het telkens „versassen“ (= geschuld worden), waarbij gebrek aan schippersroutine soms

gische feitelijkheid ook van de bijzonderheden in Genesis 11 eveneens „disputabel“ zijn, en vergenoeg u met de verklaring, dat ge het feit van de ontbinding der volkeren en talen overhoudt; en ge hebt, bedoeld of niet bedoeld, een „vrijheid van exegese“ opgeëischt, waarvoor de man der *evolutie*der op het gebied van de studie der godsdienstgeschiedenis, u zeer hartelijk, hoewel voor uw geloof minder „stichtelijk“, kan komen bedanken. Hij zal 't warempel niet laten ook.

Maar omgekeerd — houd vast, dat Genesis elf u met al zijn anthropomorfismen toch in *eigenlijken* zin geschiedenis schrijft (volgens Assen!), en dan eerst staat de weg u open voor de ontplooiing van een gereformeerde wetenschap; dan eerst komt er schot in de gereformeerde beoefening van de „*geschiedenis der Godsopenbaring*“¹⁾; dan eerst kunt ge als gereformeerd menscht u uitleven om ook *hier* uw groote, principieele overtuiging van: „*openbaring tegen evolutie*“ uit te spreken, te belijden, te preciseren en te verdiepen. Dan kan uw gereformeerde wetenschap pas *beginnen*!

En de menschen, die op meetings en in kranten zoo roerend zuchten om de *wetenschap*, die daar in Assen gesmoord heet, mogen deze dingen wel eens overwegen. Zeggen zij, dat Assen de gereformeerde wetenschap in den weg staat (ook bij Genesis 11), dan moge daartegenover hier de meening staan, dat Assen de gereformeerde wetenschap haar onderbouw en haar stimulans heeft *doen behouden*.

Nog eens; men heeft daar in Utrecht niet al te duidelijk gesproken, en het kan dus heel goed zijn, dat we langs elkaar heenredeneeren.

Maar voor mijn deel is het thans genoeg, vast te leggen als mijn eerlijke meening, dat de beslissing van Assen heusch niet op Genesis 11 stranden moet; dat integendeel de exegetische methode van Assen ook van het grootste gewicht is voor de opvatting van Genesis elf; en dat dus kerkeraden en alle mogelijke bezwaarde menschen niet zoo maar beweren moeten, wat hun zonder argument wordt voorgelegd in het besproken concept.

De herinnering aan Genesis elf heeft ongetwijfeld haar waarde. De synode sprak van *consequenties*, die de aanvaarding van dr Geelkerkens eisch van *zijn*(!) „vrijheid van exegese“ zou meebrengen; *consequenties*, die voor het geloofsleven en het gereformeerde denken gevaarlijk zouden zijn.

Welnu, te Utrecht heeft men den vinger gelegd bij een hoofdstuk, dat al dadelijk dienen kan als illustratie om de voor de gereformeerde wetenschap funeste mogelijkheden te doen zien, waarvoor ruimte zou gemaakt worden, als Assen niet de lijn had getrokken, die er is getrokken thans. Laat ze nu maar ergens in het een of ander concertgebouw jammeren, dat de synode is „gestrand“ op de „klip“ der „letterlijkheid“! Och arme!! Assen heeft de gereformeerde wetenschap *geholpen*. En de kwestie is wel zoo belangrijk, dat we graag nog één keer op de Utrechtsche uitspraak terugkomen. We hebben dan tevens gelegenheid even te spreken over het geslachtsregister, dat misschien ook bedoeld werd in het Utrechtsche concept.

K. S.

¹⁾ Ook met betrekking tot Israels roeping uit de volkeren.

Ons catechetisch onderwijs zal voortaan ook op deze dingen moeten letten.

De vragen en de antwoorden van den catechismus „van buiten“ leeren is niet voldoende.

Telkens doen er zich nieuwe kwesties voor, die een andere leerstof eischen. En omtrent het wezen van de Schrift moeten we onze jonge menschen wel inlichten. Zij moeten weten, dat datgene, wat de Bijbel kenmerkt ons als historie wil meesleeden, ook historie is. Hoe men er dan ook in anderen kring over denken moge.

En dan kan het zijn nut hebben de jonge menschen erop te wijzen, dat er ook andere spreekwijzen in de Schrift zijn. Dat er ook visioenen ons worden beschreven. Ook met „de boom“ en „de zee“ uit de Openbaring van Johannes komt men aandragen immers! Dat dit alles gaat over de toekomst, over eeuwige dingen, dus over dingen in een andere denk-categorie dan het heden, dan den tijd, en dat het dus iets anders is — dat ook moet onze jonge menschen duidelijk zijn.

De Gemeente van Christus leert in dezen tijd weer de waarde van het catechetisch onderwijs verstaan. Dat is tenminste een lichtpunt, in het vele duistere van dezen tijd!

J. W.

Correspondentie. Van onderscheiden zijden wordt me gevraagd, wat nu waar is: Op een vergadering in het Concertgebouw te Amsterdam beweerde de heer Naafs, dat door mij de classieke vergadering, waar de vragen aan Dr Geelkerken te stellen, behandeld werden, zoo „partijdig“ zou zijn gepraesideerd. En een „inzonder“ in „Het Alg. Handelsblad“ zeide, dat die vergadering door mij niet eens was „voorgezet“. Later zeide de heer Naafs weer in een „Ingezonden“, waaruit een stukje werd opgenomen, dat het toch wel zoo was, en dat hij op deze zaak zou ingaan, als de betrokken „inzonder“ zijn naam noemde, hetgeen niet geschiedde. Men vraagt mij nu van onderscheiden zijden: „Wat is waarheid?“ „Ge zult het zelf toch wel weten“, zegt men.

Liefst laat ik dergelijke kwesties maar rusten. Er is in onzen tijd al herrie genoeg. Juist omdat er zoo veel „zoo maar weer“ beweerd wordt. Maar nu eenige lezers van ons blad erom vragen, wil ik wel zeggen:

a. de vergadering der classis Amsterdam, waar de eerste „vragen“ aan Dr G. werden behandeld, werd door mij niet gepraesideerd. De „ernaam“, „korporaal“ dien de heer Naafs me gaf, komt me dus niet toe.

b. de vergadering, waar de tweede reeks „vragen“ werden besproken heb ik door verschillende oorzaken niet kunnen bijwonen.

Een en ander is te controleeren in de notulen der betrokken vergadering.

J. W.

morphismen uit Gen. 11 vervangen door termen, die meer van theologische scholing bewijs aflegden; bijv. door de uitdrukking: „Jahwe daalde af“ te vervangen door: „Jahwe ontdekte zich“.

Of is misschien de „*verwarring van de spraak*“ de moeilijkheid, die de bezwaarde broeders op het standpunt van de synode maar niet overwinnen kunnen, terwijl ze er *zelf* raad mee weten, als men hen van de synodale koorden losmaakt?

Wij kunnen het haast niet gelooven, Indien werkelijk *hier* het bezwaar zou liggen, dan mag men van de bezwaarden vragen, wat ook dr Geelkerken gevraagd is; *zegt dan uw bepaalde moeilijkheden*; dan kan er over gesproken worden. In het algemeen reeds lijkt het uitgesloten, dat men niet aan „*werkelijke*“ talen zou willen denken. Daarover laat de tekst van Genesis elf naar zijn „klaarlijklijken“ zin ons niet in twijfel. Ja, zelfs zeggen de meest wetenschappelijke commentaren, zonder al te veel omhaal, dat het hier gaat om werkelijke tegelbouw; en om een werkelijke taalkwestie; en om een werkelijke verstrooiing; en een werkelijke toren met (om met Gunkel te spreken) werkelijke étages; en om het werkelijke Babel, de werkelijke wereldmarkt en, in het kort werkelijk om werkelijke dingen. Kerkeraden, die met het Utrechtsch concept zouden willen worstelen, zouden dan ook een heelen zwaren dobber hebben tegen het heirleger van commentatoren van allerlei wetenschap, die er geen seconde aan denken, te meenen, dat de bedoeling van Genesis elf is: te verwijzen naar een soort *hoogere* werkelijkheid, dan de feitelijke, zintuigelijk waarneembare. Volgens allen is, wat het paradijs voor dr Geelkerken blijkt te wezen, ook van Sinear te zeggen — het is hun een „*geografisch*“ begrip; zelfs een *bepaald* geografisch begrip (Mc. Curdy, Hist. Proph. and the Mon. par. 111).

Werkelijk een taal-kwestie dus.

Mogelijk ligt de moeilijkheid in de „*verwarring*“ van de talen dan?

Indedaad, *deze* vraag heeft wel haar betekenis: *tot w onder die „verwarring“ hebben te verstaan*.

Volgen we nu den gang van het betoog, dat te Utrecht in de vastgestelde verklaring wordt saamgevat, dan is het de plicht van den synodalen broeder niet, te zeggen, wat de ander van die spraakverwarring heeft te denken, doch het is de taak van de indieners van deze motie, ons duidelijk te maken (wat ze beweren): dat de uitspraak der synode over Gen. 2 en 3 consequenties meebrengt, die men in de uitlegging van het verhaal der spraakverwarring niet zal aandurven.

Ik zie er niets van.

Wel zie ik iets anders. Ik geloof juist, dat elke opvatting van de spraakverwarring, die aan den Bijbel trouw blijven wil, en die het geloof van de autoriteit van het Schriftverhaal ook meebrengt naar Genesis elf, *alleen is te bewaren en te verdiepen op het door de synode ingenomen standpunt*.

Want dit is wel duidelijk, dat bij alle anthropomorphe uitdrukkingen en voorstellingen, die de schrijver van Genesis elf één ding wil leeren: dat de talen der menschen voor de katastrofe van den torenbouw niet verdeeld waren, zooals daarna ze dat wel geworden zijn; dat dus die spraakverwarring een *plotseling* intredend feit was;